RECITIND PUBLICISTICA LUI MIRCEA ELIADE...

Mi-am reluat, de ceva vreme, folositoarea îndeletnicire a recitirului unor texte reprezentative din literatura noastră. M-am oprit, recent, la publicistica lui Mircea Eliade. Cunoșteam, din 1993, de la apariție (Ed. „Roza Vânturilor"), ediția alcătuită de N. Georgescu din articolele publicate de scriitor mai cu seamă în „Vremea", în anii 1934-1937. Scriitorul-ziarist avea pe atunci mai puțin de 30 de ani și, desigur, în exprimarea lui de atunci recunoaștem atât inflexiunile tinereții, cât și pe acelea, ușor exagerate argumentativ, ale „meseriei" de jurnalist. Era un intelectual în formare, cu aplomb, cu predispoziții pentru exprimări șocante, dar sincere. Un om care punea întrebări incomode... Un ziarist care vedea realități insesizabile de către alții... Un om scârbit de metehnele clasei politice, care se transmit „din generație în generație"... Vol. 2 din **Profetism românesc** (titlul sub care au fost grupate de editorul din 1993 articolele din perioada amintită) se cheamă **România în eternitate** și este o constantă și fierbinte pledoarie pentru afirmarea internațională a României prin cultură, prin realizări deosebite ale spiritului, prin aducerea la suprafață a ceea ce Mircea Eliade constată că există în acest neam, dar, sub o formă sau alta, este împiedicat să se manifeste: geniul creator românesc, naționalismul cu conotații pozitive, de calitate, care să contribuie la impunerea României pe un loc distinct între națiuni. Din păcate, la mai bine de opt decenii de când Mircea Eliade își făcea cunoscute gândurile, mă uit cu stupoare în jurul meu și... nu pot decât să reproduc fragmente din articolul din 1935, publicat în „Vremea" chiar sub titlul *România în eternitate*, text care, citit în întregime, este de o tristă, dar indiscutabilă actualitate. Scriitorul face distincție

BDD-A32029 © 2018 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:10:21 UTC)

tranșantă între viețuirea românului ca individ fără ideal și trăirea intensă a celor care aspiră la altceva decât existența imediată: *„Naționalismul nu e numai marea iubire pentru morții și pământul nostru, ci este mai ales setea de eternitate a României. Nu iubești numai tot ce a fost al strămoșilor tăi și ce este încă al tău – ci vrei ca acest tot să fie în eternitate, să rămână peste și dincolo de istorie. Îți iubești țara și neamul pentru că știi că numai așa vei putea rămâne și tu, aici, în istorie, legat și păstrat de pământ (...) Cred că în orice fel de naționalism trăiește, mai mult sau mai puțin manifest, această iubire pentru eternitatea neamului. Și mi se pare că nu există decât un singur fel de a-ți sluji neamul și țara: de a lupta, pe orice cale, pentru eternitatea lor (...) Toate acțiunile noastre pe acest pământ ar deveni meschine și deșarte dacă n-ar fi intuiția eternității care să le dea altă valoare și altă tărie”*. Scriitorul este convins că singurele căi de afirmare a unei națiuni sunt **personalitatea** și **creația,** care trebuie susținute oficial, trebuie să facă parte din strategia permanentă a celor care guvernează națiunea: *„Sensul existenței și datoria fiecărui om este creația. Creația de orice formă: echilibru interior, familie vie, operă, gând. Nae Ionescu spunea cândva că singura datorie a statului este de a îngădui și ajuta pe orice om să creeze. Orice formă de viață organizată – de la formele biologice până la cele statale – are aceeași menire și același scop: ca fiecare dintre membrii săi să creeze, să continue a rămâne vii și fertili. Dar ce este altceva această creație, decât setea de eternitate, cel mai cert și mai valid instinct omenesc ? Naționalismul nu poate face nici el excepție:* creația *și, deci,* eternitatea *sunt axele și premisele sale. Cei mai glorioși „naționaliști” nu sunt nici eroii, nici șefii politici, care nu fac decât să conducă destinele istorice ale neamului lor. Cei mai glorioși „naționaliști” sunt creatorii care cuceresc de-a dreptul eternitatea”*. *Există o sete de eternitate în fiecare om, sete pentru neamul și țara lui. Dar există și o altfel de eternitate: un salt dincolo de istorie, prin care o țară și un neam intră și rămâne în eternitate. Un salt pe care l-a făcut vechea Grecie, Italia, Franța, Anglia, Germania, Rusia”*. Pot avea loc răsturnări spectaculoase, chiar catastrofice, din perspectivă istorică, într-o țară; creația o va plasa și menține în eternitate. Mircea Eliade

BDD-A32029 © 2018 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:10:21 UTC)

propune ca exemplu posibil Italia: *„Orice se poate întâmpla cu Italia, acum: poate să fie înfrântă, robită, ștearsă de pe fața pământului. Nicio revoluție, niciun măcel, niciun cataclism nu va putea ucide pe Dante Alighieri, pe Michelangelo, pe Lionardo* [sic !]". Susținând teoria elitelor, care contribuie la fixarea în eternitate a unei țări, Mircea Eliade alege și situația Greciei antice: *„Milioanele* [de indivizi – n.n., L. B.] *se transformă sau se alterează (Grecia clasică) – dar acele câteva exemplare perfecte nu-și vor putea trăda niciodată neamul, nu se vor putea transforma în altceva decât ceea ce sunt. De aceea mi se pare că o națiune care izbutește să aleagă din sânul ei câteva genii în cinci veacuri de istorie – este o națiune care nu are de ce să se teamă. Orice i s-ar întâmpla în viitor – și-a cucerit de pe acum eternitatea"*. Dar,... Mircea Eliade revine cu picioarele pe pământ (pe pământ... românesc, nu foarte sigur în ce privește susținerea valorilor): *„Mă gândesc cu groază că și pe noi, românii, ne așteaptă o „eternitate": proverbul. Intrăm în proverbele celorlalte națiuni, așa cum a intrat scoțianul, irlandezul,* […] *– și, în Peninsula Balcanică, țiganul. Am ajuns de pomină; și, până ce vom fi cunoscuți peste hotare prin capodoperele noastre sau prin românismul nostru, suntem cunoscuți prin politica și dezmățul nostru intern. Nu știu dacă fiecare dintre dumneavoastră își dă seama cât de grav suntem compromiși. Numai câțiva pași, și intrăm în iremediabil – de unde nimeni nu ne va mai scoate. Proverbul va ajunge stăpânul nostru..."* Cu riscul de a-mi atrage reproșuri din partea celor care țin sus și tare că trebuie să fie condamnată „discriminarea" de orice fel, reproduc în continuare textul lui Mircea Eliade, o radiografie exactă a societății de atunci, dar nelipsit de semnificație nici azi: *„...și așa după cum, cu sau fără dreptate, se spune despre bulgari că sunt proști, despre polonezi că sunt îngâmfați, și despre spanioli că sunt grozavi în dragoste – tot așa se va spune și despre români că sunt* hoți. *A și început să se spună: nu numai prin gazetele și cercurile politice europene, ci și prin proverbe. Ascultați unul din ele, culeș de Knickerboker:* <Quand quelqu'un vole, c'est la cleptomanie. Quand plusieurs volent, c'est une manie. Quand tout un peuple vole, c'est la Roumanie !> " (Traducerea este inutilă...) Exagerat, mă gândesc, unii nu au ce fura...

BDD-A32029 © 2018 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:10:21 UTC)

Și scriitorul continuă: *„Nu vă plesnește obrazul de rușine ? Aceasta este eternitatea care ni se pregătește. Aceasta este tot ce-a făcut pentru noi, de la victorie încoace* [Unirea din 1918 – n.n., L. B.], *politica, administrația și cultura noastră oficială. Un gazetar italian, al cărui nume nu-l mai citez, de rușine, povestește că un mare demnitar bulgar îi spunea: <În caz de război, armata noastră pornește spre Iugoslavia, iar în România trimitem un milion de lei. Jumătate pentru presă, jumătate pentru restul țării>. Glumă idioată ? Poate că da. În orice caz, o glumă pe care nimeni nu are curajul s-o facă asupra Iugoslaviei, asupra Germaniei sau Italiei. O glumă care trece de la om la om, peste granițele noastre. Și care ne pregătește cel mai nedrept proverb care ni se poate potrivi”*. Concluzia e, totuși, oarecum optimistă, dar sunt puțini în stare să ajungă la ea: *„Trebuie să iubești România cu frenezie, s-o iubești și să crezi în ea împotriva tuturor evidențelor – ca să poți uita gradul de descompunere în care am ajuns”*. Nu am făcut decât să reproduc fragmente din amintitul articol al lui Mircea Eliade... Au trecut, de la publicarea lui, peste 80 de ani. Concluziile privitoare la actualitatea afirmațiilor de atunci le poate trage oricine, singur... Nu poți anatemiza, desigur, un popor întreg, nu-i poți pune în cârcă păcatele unor indivizi (mulți, totuși !) Dar, atâta timp cât nu i-am vrut sau n-am știut să-i ținem în țară pe Brâncuși, pe Enescu și pe alții, poate că și pe cei mulți, care au plecat și pleacă azi în convoaie din România, eu nu pot decât să dau dreptate scepticismului lui Eliade. Din păcate...

N.B. Sunt sigur că acest text nu este reprezentativ pentru scriitorul de mai târziu Mircea Eliade. Cred totuși că este de o severă și tristă actualitate, pentru că similitudinile între realitățile acelui deceniu din secolul trecut și cele din timpul nostru sunt izbitoare și semnificative.

LIVIUS PETRU BERCEA

BDD-A32029 © 2018 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:10:21 UTC)